

26.249

ՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱՄԻՈՒԹԵՆԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ

Գ. Ն. ԼԵԲԵԴԵՎ

ԻՆՉ ՊԵՏՔ Ե ԻՄԱՆԱՆ
ԿՈԼՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

334.6

h - 30

Պետական Հրատարակչություն, — Յերեվան 1929

30 APR 2013

26.291

05 JAN 2010

ԿՈՒՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱՄԻՈՒԹՆԱԿԸՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ

334.6

L-30

Գ. Ն. ԼԵՐԵՂԵԿ

պր

330

ԻՆՁ ՊԵՏՔ Ե ԻՄԱՆԱՆ
ԿՈՒՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

15375-17

Քաղաքային հասարակական գրադարան, — Յերեվան 1929

ԻՆՉ ՊԵՏԲ Ե ԻՄԱՆԱՆ ԿՈԼՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ- ՆԵՐՆ ԱՊԱՅՈՎԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

Ներկայումս պետութեան, կուսակցութեան, հասարակայնութեան ամբողջ ուշադրութեանը կենտրոնացած է լերկրի տնտեսական վերելքի գործի, և առաջին հերթին՝ սրա հետ կապված գյուղատնտեսութեան վերակառուցման գործի վրա: «Անհրաժեշտ է լերկրի տնտեսական վերելքի գործի շուրջը գյուղացիութեան, չքավոր և միջակ գյուղացիների ներգրավումը աստիճանաբար բարձրացնել առաջին հերթին կոոպերացիայի միջոցով: Անհրաժեշտ է ավելի համարձակ ու վճռակամորեն աջակցել չքավոր և միջակ մասսաների նախաձեռնութեանը կոլեկտիվ տնտեսութեանների զանազան ձևերի, կուլտուրական ոճախների ստեղծման, գյուղատնտեսական ոգնութեան կազմակերպման, հողաշինարարութեան գործին ոգնելու, կոոպերատիվ ապարատի ռացիոնալիզացիայի, կոոպերացիայի մարմինների, գների նկատմամբ՝ կոոպերացրած մասսաների հսկողութեան գործում և այլն: Անհրա-

ժեշտ ե ավելի համարձակ և վճռականորեն զարթեցնել և աջակցել մասսաների նախաձեռնությունները գյուղական տնտեսություն մեքենացման, նրա ինտենսիֆիկացիայի, աշխատանք վերցնող նոր կուլտուրաներ մտցնելու, կոոպերատիվ գործարանների շինարարության և այլ ասպարեզում», ասում ե Համ Կ (Բ) Կ XV համագումարը սոցիալիստական ռացիոնալացման խնդրի, և այս գործում մասսայական կազմակերպությունների դերի և նշանակության մասին իր բանաձևում: Նույն լրանաձևի մեջ, գյուղի աշխատանքների և պրոլետարական ղեկառնությունի պայմաններում, գյուղացիական տնտեսության զարգացման տարբերիչ առանձնահատկությունների առթիվ կուսակցության XV համագումարն ավելի փորձակի խոսում ե յերկրի տնտեսական վերելքի գործում գյուղական տնտեսության կուլեկտիվացման դերի և նշանակության մասին:

«ԽՍՀՄ-ի սոցիալիստական զարգացման հիմնական նախադրյալներից մեկը գյուղի արտադրողական ուժերի վերելքը և գյուղացիական լայն մասսաների բարեկեցության աճումն ե: Սոցիալիստական քաղաքը կարող ե իր հետևից տանել գյուղը միայն այս ճանապարհով, ամեն կերպ նպաստելով անհատական սեփական արտադրությունից, վորը դեռ յերկար ժամանակ կլինի

գյուղական տնտեսության բազան, դեպի նրա կուլեկտիվ ձևերն անցնելուն»...

«...Անցյալ տարիների, առանձնապես վերջին տարիների փորձը ամբողջովին և լիակատար հաստատեց Լենինի կոոպերատիվ պլանի ճշտությունը, ըստ վորի սոցիալիստական ինդուստրիան մանր-գյուղացիական տնտեսություններ հատկապես կոոպերացիայի միջոցով կտանի սոցիալիզմի ճանապարհով, կոտորակված և անհատական արտադրական միավորները վերածելով նոր տեխնիկայի հիման վրա (ելեկտրիֆիկացիա և այլն) խոշոր հասարակայնացրած տնտեսությունների, թե փոփոխման պրոցեսի մեջոցով և թե ավելի ու ավելի արտադրության վերակազմության և միավորման միջոցով:

Ներկա ժամանակաշրջանում անհատական մանր-գյուղական տնտեսությունները միավորելու և խոշոր կուլեկտիվներ վերածելու աշխատանքը, պետք ե դրված լինի իբրև կուսակցության հիմնական խնդիր գյուղում...»:

Յեվ մենք գիտենք՝ կուլեկտիվ տնտեսություններն աճում են: Առաջավոր, չքավոր և միջակ ավելի գիտակից գյուղացիությունը լավ գիտե, վոր գյուղատնտեսության վերակառուցման, տնտեսական բարեկեցության կատարման գործում, դժվարությունների հաղթահարումը

հնարավոր ե և հեշտ ե վոչ թե բաժան-բաժան
յուրաքանչյուր անհատական տնտեսության հա-
մար, այլ նրանց համախմբման գեպքում: Հին
ճշմարտությունը՝ «միությունը ուժ ե» — մինչև
հիմա չեղ մնացել ե անդրդվելի ճշմարտություն:
Կոլտնտեսության մեջ համախմբված գյուղացի-
ները, իբրև որենք, ձեռք են բերում գյուղական
տնտեսությունը բարելավելու համար անհրա-
ժեշտ մեքենաներ, գյուղատնտես են հրավիրում
ծառայության, և կոլեկտիվի շրջակա գյուղացիու-
թյան աչքի առաջ կոլեկտիվը ձեռք ե բերում
լավ անասուններ, ավելանում ե բերքը, կառուց-
վում են լավ շտեմարաններ, գոմեր, պանիր-յուղ
գործարաններ և այլն: Աճում են կոլեկտիվ կեր-
պով կուտակվող արժեքները, բարելավվում ե կո-
լեկտիվում համախմբված գյուղացիների բարե-
կեցությունը և ապրելն ավելի գյուղանոց ե:

Կոլեկտիվ տնտեսությունը միշտ ել պետու-
թյունից ստանում ե անհրաժեշտ աջակցություն:
Պետությանը անհրաժեշտ ե, վոր կոլտնտեսու-
թյունը ամրապնդվի ավելի արագ, իր աճման,
տեխնիկայի և տնտեսավարության ավելի լավ
ձևերի կիրառման միջոցով ստեղծելով իր հզո-
րությունը և միաժամանակ ոգնելով ամրապնդ-
ել նաև մեր Միության տնտեսական հզորու-
թյունը: Կոլեկտիվը այնպես պետք ե կառավարի

իր տնտեսությունը, վորպեսզի որինակ դառնա
և կոլեկտիվ խմբավորումից առաջժա դեռ
մի կողմ կանգնած շրջապատող գյուղացիու-
թյանը գործով ապացուցի տնտեսությունն այս
կերպ տանելու շահավետությունը և նպատակա-
հարմարությունը:

Պետությունը կոլեկտիվ տնտեսություններին
տալիս ե լավ սերմացու, վարկով բաց ե թողնում
գյուղատնտեսական մեքենաներ, անասուններ
և տալիս ե դրամական վարկավորում: Բացի
իրենց միջոցներից և ուժերից, բացի պետական
ոժանդակությունից, կոլեկտիվ տնտեսություն-
ները ընկերական ոգնություն և աջակցություն
ևս ստանում են կոոպերատիվ այն ընկերությու-
նից, վորին նրանք անդամ են: Բայց վերը
թված բոլոր բարենպաստ պայմանների հետ մեկ-
տեղ կոլեկտիվ տնտեսություններն իրենց առոր-
յա աշխատանքների ընթացքում հանդիպում
են դեռ շատ դժվարությունների, արգելքների
և նույնիսկ բավականաչափ կատաղի թշնամի-
ների: Բոլոր արգելքները դեռ չեն վերացվել և
դեռ բոլոր թշնամիները չեն անհետացել:
Գոյություն ունեն այնպիսի թշնամիներ, ինչպի-
սիքն են, կրակը, փոթորիկը, կարկուտը, հեղեղ-
ները, անասունների համաճարակներ և այլն:
Այս թշնամիները դեռ չերկար տարիներ կմնան

մարդու ստեղծագործական աշխատանքի և կյանքի ուղեկիցներ, և դեռ յերկար տարիներ նա կալաքարի նրանց դեմ և կաշխատի յենթարկել նրանց իրեն ազդեցության: Շատ հաճախ, չնայած բոլոր նախազգուշացումներին և նրանց դեմ համառ պալքարին, նրանք, այսուամենայնիվ, ներխուժում են տնտեսության մեջ և յերբեմն առաջ են բերում սարսափելի ավերումներ: Յերկար տարիների համառ աշխատանքի պտուղը, կոլտնտեսության այսորվա բարեկեցությունը, կարող է մի քանի ժամում կործանվել շնորհիվ փոթորկի, կարկուտի, հեղեղի և հիվանդությունների:

Անհրաժեշտ է ունենալ կամքի մեծ ուժ, եներգիտ և դեպի գործը սեր և հավատ, վորպեսզի այս ավերակների վրա սկսել նորից աշխատել:

Ամենից ավելի ցավալին այն է, վոր այս դժբախտ պատահարները կարծես թե դիտմամբ սպասում են ամենահարմար մոմենտին: Հենց նոր են հնձած ցորենի խուրձերը դեզ տվել և կամ քաղած հացահատիկը լցրել ամբարների մեջ, մեկ ել տեսար՝ հրդեհ: Հենց նոր են կառուցել ամբար կամ վորև է գործարան, մեկ ել տեսար՝ ալրվեց: Դեռ յերեկ լցված հասկերով վոսկեզոծ արտը ուրախացնում եր յերկրագործին, իսկ

այսոր կարկուտը կամ փոթորիկը ամբողջովին տրորել են, ցեխ շինել:

Մի քանի որ առաջ ցեղային կովերի, վոշխարների, խոզերի նախիրները, վոր պայծառացնում եյին կոլեկտիվիստի դեմքը, այսոր արդեն թաղված են հողի տակ: Այսպիսի դեպքերում տասնյակ, իսկ յերբեմն հարյուրավոր մարդկանց աշխատանքը կորչում է անվերադարձ:

Արդյոք շատ կգտնվեն այնպիսի մարդիկ, վորոնց ձեռքերը չի թուլանա այսպիսի դժբախտությունից: Յերբեմն այդ դժբախտությունները հատ-հատ չեն գալիս, այլ իրար հետևից են լինում: Յեվ իսկապես՝ և՛ հրդեհը, և՛ անասունների կոտորվելը, և՛ կարկուտը կարծես խոսք մեկ արած՝ միաժամանակ վրա չեն տալիս տնտեսությանը և քար ու քանդ են անում ամեն ինչ: Բայց մարդիկ անգոր չեն այս դժբախտությունների դիմաց: Մարդիկ միջոց գտան այս դժբախտությունների դեմն առնելու, այդ դժբախտությունները անզգալի, կամ պակաս զգալի դարձնելու տնտեսության բարերախտության համար: Կոլտուրացի այս մեծ նվաճումը, տարերային դժբախտությունների դեմ պալքարելու միջոցը կոչվում է ապահովագրություն:

Միայն անկուլտուրական, անհոգ և «գուցե»-ներով ապրող զյուղական տնտեսատերը

կարող ե չոգտվել այս միջոցից, իր տնտեսութեան բախտը պահպանելու համար:

Ի՞նչ ե ապահովագրութիւնը: Այն ժամանակ, յերբ այս կամ այն դժբախտութեան դեմ պայքարելու միջոցներն անողուտ դարձան, յերբ դժբախտութիւնը տնտեսութեանը վորոշ նշութական վնաս հասցրեց, հարց ծագեց տուժողներին ոգնելու մասին: Ի՞նչ կերպ և վճարտեղից ստանալ այդպիսի ոգնութիւն: Ստանալ նրան բարեգործութեան ձեռք, այսինքն կախում ունենալ պատահականութիւնից, վստահ չլինել թե ոժանդակութիւն ստանալու և թե նրա չափի մասին—չի կարելի: Նման ոժանդակութիւնը պետք ե ունենա նախորոք որինականացրած և վորոշակի ձեեր: Նա պետք ե հիմնված լինի կազմակերպված աջակիսի սկզբունքների վրա, վորոնք վոչ վորի համար ստորացուցիչ չեն և հնարավորութիւն են տալիս լրիվ չափով հատուցելու դժբախտութեան պատճառած վնասը: Հենց ապահովագրութիւնն ել հանդիսանում ե դժբախտութեան դեպքում ոգնելու այդ ձեռ: Փոխադարձութեան սկզբունքի վրա կազմակերպված ապահովագրութիւնը հանդիսանում ե կոոպերացիայի ամենամաքուր ձեռ, վորը իրականացնում ե կոոպերատիվի հիմնական լոգոնգնութիւն մեկը՝ «բոլորը մեկի համար, մեկը բոլորի

համար»: Ի՞նչ ե կոոպերատիվ ապահովագրութիւնը:

Խորհրդային Ս.Հ. Միութիւնում ապահովագրութիւնը հանդիսանում ե Խորհրդային իշխանութեան մենաշնորհը: Վոչ վոր իրավունք չունի զբաղվելու ապահովագրութեամբ և միայն կոոպերացիայի համար բացառութիւն ե արված: 1921 թ. հոկտեմբերի 6-ի և հետևյալ 1925 թ. սեպտեմբերի 18-ի որենքով կոոպերատիվ կազմակերպութիւններին իրավունք ե տրված ամբողջ իրենց կոոպերատիվ գույքն ապահովագրել իրենց կոոպերատիվ ապահովագրութեան միջոցով: Կառավարութիւնը, տալով կոոպերացիային այս իրավունքը, ի նկատի ուներ վոչ միայն ապահովել կոոպերացիայի ֆինանսական գրութիւնը, այլ և գլխավորապես բնակչութեան մեջ ինքնագործունեցութիւն առաջացնել:

Կոոպերացված բնակչութեան ձեռքը տալով ապահովագրութիւնը, կառավարութիւնը դրանով իսկ ներգրավեց նրան այս գործի անմիջական մասնակցութեան: Կոոպերատիվ ապահովագրութիւնը նպատակ դնելով կոոպերատիվ կազմակերպութիւնների և կոլեկտիվ տնտեսութիւնների գույքի ապահովագրումը զանազան տեսակի տարերային պատահականութիւններից, միևնույն ժամանակ հանդիսանում ե և

տիկունույն տարածության մեկը, այսինքն՝ բնակչության սեփական միջոցները կոոպերացիայի մեջ ներգրավելու դրդիչը։ Ապահովագրական պրեմիան (ապահովագրման հատուցումներ) հավաքվում է ապահովագրության կոոպերատիվ կազմակերպության կողմից և մնում է կոոպերատիվ միջավայրում։ Ապահովագրական կոոպերացիայի դրամական բոլոր միջոցները պահվում են կոոպերատիվ բանկում, ուժեղացնում են նրա դրամադուլիսները և հնարավորություն են տալիս ավելացնելու կոոպերացիայի և կոլտնտեսությունների վարկավորումը։

Գոյություն ունեցող կոոպերատիվ Ապահովագրական Միությունը կազմակերպված է և իր գոյությունը սկսել է 1921 թ. դեկտեմբերի 1-ից, բայց ապահովագրական գործառնությունները նա սկսել է միայն 1922 թ. մարտի 1-ից։ Նա ապահովագրությամբ սպասարկում է գյուղատնտեսական, արդյունաբերական, բնակարանային-շինարարական, վորսորդական, ձկնորսական, հաշմանդամների կոոպերացիան և կոլեկտիվ տնտեսությունները։ Կոոպերատիվ Ապահովագրական Միության աշխատանքը տարեց-տարի աճում է, վոր կարելի չէ նկատել նրա բալանսի աճման ներքև բերված տվյալներից։

1924 թ. .	268,695	1927 թ. . .	2,474,594
1925 թ. .	646,480	1928 թ. . .	4,017,085
1926 թ. .	1,454,650	1929 թ. . .	6,000,000

Ապահովագրման դաշտի ընդգրկման աճման հետ միասին, աճում է նաև կոոպերատիվ Ապահովագրական Միության անդամների թիվը։ Համաձայն կոոպերատիվ ապահովագրության կանոնադրության՝ կոոպերատիվ Ապահովագրական Միության անդամ կարող են լինել միությունները և նախնական համախմբումները, բայց նրա անդամները գլխավորապես հանդիսանում են՝ կոոպերատիվների, կոլտնտեսությունների միությունները, կոլտնտեսությունների սեկցիաները, քանի վոր այս դեպքում նախնական կոոպերատիվ կազմակերպությունները և կոլտնտեսությունները կոոպերատիվ ապահովագրության իրավունք են ձեռք բերում այն բանի շնորհիվ, վոր նրանց համախմբող միությունները և սեկցիաներն արդեն կոոպերատիվ Ապահովագրական Միության անդամներ են։ Կոոպերատիվ Ապահովագրական Միության անդամ ընդունվելու համար, անհրաժեշտ է ուղարկել մի զիմում, իր կանոնադրությունը, վերջին տարվա հաշվետվությունը և վերցնել մի փայ, վորի արժեքը 25 ո. չի։ Ձայնի վճռական իրավունք ստանալու համար անհրաժեշտ է վերցնել 5 փայ։ Փայերի արժեքը կարելի չէ մարել մաս-մաս։

Առ 1-ն հունվարի 1929 թ. Միության կազմի մեջ մտնում եր 673 անգամ փայտերեր, և, կարելի չե ասել, վոր արտադրական կոտպերացիայի սխտեմի կոտպերատիվ միությունների ճնշող մեծամասնությունը (մինչև 90%) ներգրավված եր կոտպերատիվ Ապահովագրական ընկերության մեջ:

Փայտերերի թվի աճման հետ միասին, աճում եր նաև փայտվճարային դրամագլուխը: Ըստ տարիների նա տալիս ե հետևյալ պատկերը՝

1924 թ. 103.295 1928 թ. 322.829

1925 թ. 215.305

1926 թ. 258.349

1927 թ. 297.498

Յենթագրվում ե

առ ¹/₁ 1929 թ. 450.000

Կոտպերատիվ Ապահովագրական Միությունը վեց տարվա ընթացքում հավաքել ե ապահովագրական հատուցումներ՝

1923 թ. 362.282 1926 թ. 2.813.213

1924 թ. 770.700 1927 թ. 4.230.147

2925 թ. 1.664.285 1928 թ. 6.300.000

Բայց այս հատուցումների գանձումը կարող եր լինել և պետք ե լիներ ավելի շատ, չեթե, մի կողմից, կոտպերատիվ կազմակերպությունները և կոլեկտիվ տնտեսություններն ընդհանրապես ավելի շատ մտահոգություն ցուցաբերելին իրենց պատկանած գույքն ապահովագրե-

լու նկատմամբ, իսկ, մյուս կողմից՝ ապահովագրելին նրան փոխադարձ ապահովագրության միջոցով:

Վնասների հատուցման համար, ամեն տարի կոտպերատիվ Ապահովագրական Միությունը ստեղծում ե պահեստի միջոցներ, անցյալ տարվա հատուցման գումարներից հատկացումներ անելով: Տարեց-տարի այս պահեստի գումարներն ավելանում են, ապահովագրական դաշտի ավելացման, և հետևապես սրա հետ կապված ֆուսների աճման պատճառով:

1924 թ. 76.695 1926 թ. 1.050.475

1925 » 255.370 1928 » 1.913.432

1926 » 606.408 1929 » 3 000.000

Բայց բացի այս պահեստի միջոցներից, իր գրության կայունության և ըստ ապահովագրական գործառնությունների իր վրա վերցրած պարտավորումների լիակատար ապահովման համար, կոտպերատիվ Ապահովագրական Միությունը վերաապահովագրում ե Պետապում:

Ըստ իր գործառնությունների տարեց տարի կոտպերատիվ Ապահովագրական Միությունը ունենում ե մաքուր ոգուտ, վոր անպայման վկայում ե այն բանի մասին, վոր գործը կազմակերպված ե առողջ հիմունքների վրա և կանոնավոր ե տարվում:

Ոգուտը ըստ տարիների աճում եր հետևյալ կերպ՝

1924 թ.	22.889	1927 թ.	229.285
1925 թ.	63.760	1928 թ.	279.146
1926 թ.	245.362	1929 թ.	350.000

Կոոպերատիվ Ապահովագրական Միությունը ապահովագրական գործառնությունները կատարում է տարիֆներով, վորոնք ավելի ցածր են մասնավոր ակցիոներական ընկերությունների մինչպատերազմյան տարիֆներից և քաղաքային (Земское) ապահովագրությունից: Բայց չնայած իր այդ տարիֆներին, միությունը հրդեհի դեմ և տրանսպորտային ապահովագրումից հավաքված պրեմիաների 10⁰/₀-ը մաքուր ոգուտից ապահովագրողին վերագարձելով իջեցնում է դրանք:

Վերագարձված գումարները ըստ տարիների արտահայտվում են հետևյալ կերպով՝

1923 թ.	32.084	1926 թ.	250.673
1924 թ.	64.188	1927 թ.	337.991
1925 թ.	147.157	1928 թ.	450.000

Մաքուր ոգուտից մինչև 6⁰/₀ հատկացվում է փաշտերերի փաշավճարային դրամագլխին իբրև դիվիդենդ, կուլտուր-կրթական կարիքների և Կոոպերատիվ Ապահովագրական Միության կանոնադրությամբ նախատեսված դրամագլուխների

ստեղծման: 1926 թ. Կոոպերատիվ Ապահովագրական Միության լիազորների ժողովն անհրաժեշտ գտավ կաղմակերպել հատուկ ֆոնդ այնպիսի շենքեր կառուցելու համար, վորոնք հրդեհից անվտանգ լինեն: Այս ֆոնդը կաղմակերպված է մաքուր ոգուտներից արած հատկացումներից և դոնվում է Համկոոպրանկում, վորը մասնակի կերպով ուժեղացնում ե այդ ֆոնդը իր միջոցներով:

Կոոպերատիվ վորոշ կաղմակերպություններ իրենց ստացած տաստոկոսային վերագարձ գումարները հատկացրին հրդեհի դեմ դիմացող շենքերի կառուցման հատուկ ֆոնդին և հրդեհների դեմ պաշտարող պանազան ձեռնարկումների համար:

1927/28 թ վին Կոոպերատիվ Ապահովագրական Միության միջոցով կաղմակերպված ֆոնդից տրված է 44 յերկարատև վարկ 400.000 ռ. գումարով. վարկերը տրվում էին Կոոպերատիվ զանազան կաղմակերպություններին և կուլտուր-սովթյուններին, վորոնք Կոոպերատիվ Ապահովագրական Միության անդամ են. նրանք այդ վարկերը պետք է ոգտագործեին արդյունաբերական ձեռնարկությունների կաղմակերպման, գյուղատնտեսական միջերջների վերամշակման, պահեստների, արհեստանոցների, ջրմուղների ու արագ աճող և պտղատու ծառերի անկարանների (Питомник) կաղմակերպման: Այսպիսով, չնա-

յած նրան, վոր Կոոպերատիվ Ապահովագրական Միութիւնը ըստ իր նպատակների հատկութեան կոոպերացիայի անմիջական աշխատանքներին չի մասնակցում, բայց և այնպես այս դեպքում նա ակտիվ կերպով դուրս ե գալիս կոոպերացիայի առաջ դրված՝ կապիտալիստական շինարարութեան և գյուղական տնտեսութեան ինդուստրիալիզացիայի խնդիրների իրականացման գործում:

Տվյալ մոմենտում Կոոպերատիվ Ապահովագրական Միութիւնը կանգնած ե այս ճանապարհի սկզբին միայն, և պետք ե բոլոր միջոցները ձեռք առնել, վորպեսզի այս աշխատանքը ծավալվի և զգալի չափերի հասնի: Սրա համար անհրաժեշտ ե, վոր կոոպերատիվ և կոլեկտիվ բոլոր կազմակերպութիւններն ավելի սերտորեն համախմբվեն իրենց կոոպերատիվ ապահովագրման շուրջը: Հարկավոր չե ոխակ անել կոոպերատիվ և կոլեկտիվ կազմակերպութիւններին պատկանող գույքի նկատմամբ: Անհրաժեշտ ե, վորպեսզի նրանց գույքը անպայման ապահովագրված լինի իրենց կոոպերատիվ ապահովագրման միջոցով:

Այս դեպքում կոոպերատիվ ապահովագրման դրամագլուխները կաճեն, կավելանա նաև ոգուտը և մենք հնարավորութիւն կունենանք

մեծ հատկացումներ անել կրակի դեմ դիմացող շենքերի կառուցման հատուկ ֆոնդին, և սրա հետ միասին ավելի ուժեղ ազդեցութիւն ունենալ կոոպերատիվ շինարարութեան և գյուղական տնտեսութիւնը նոր հիմունքներով վերակառուցելու գործին բնակչութիւնը ներգրավելու վրա:

Ապասարկելով արտադրողական կոոպերացիային և կոլեկտիվ տնտեսութիւններին, Կոոպերատիվ Ապահովագրական Միութիւնը ընդգրկում ե ապահովագրութեան հետևյալ տեսակները.

1. Շինութիւնների, շարժական գույքի և ապրանքների ապահովագրումը կրակից:

2. Ձիերի, խոշոր և մանր լեղջուրավոր անասունների, մարալների, թռչունների և արժեքավոր մորթ ունեցող կենդանիների ապահովագրումը մահից և վոչնչացումից:

3. Գյուղատնտեսական հացահատիկային և կուլտուրական բույսերի մշակութիւնների ապահովագրումը կարկտից:

4. Փոխադրման ժամանակ դժբախտ դեպքերից ապահովագրումը:

Սակայն գործի ֆինանսական կողմը դեռ չի սպառում կոոպերատիվ ապահովագրման ամբողջ նշանակութիւնը:

Ապասարկելով արտադրողական կոոպերացիայի կարիքներին, Կոոպերատիվ Ապահովա-

գրական Միությունը ստեղծել է իր ներկայացուցիչներին և լեռնաձորային կայացուցչութիւնների լայնածավալ մի ցանց, վորոնք կոռպերատիվ կազմակերպութիւններից անջատ չեն, այլ նրանց հետ համատեղված են, քանի վոր Կոռպերատիվ Ապահովագրական Միության ներկայացուցչութիւնները առանձին ֆիզիկական դեմքեր չեն, այլ կոռպերատիվ խմբավորումների և վարկային ընկերութիւնների միութիւններ են։ Նրանք խորապէս շահագրգռված են վոչ միայն ապահովագրության շուտափույթ ձեւակերպումով և հրդեհի պատճառած վնասների հատուցմամբ, այլ իրեն վարկավորող կազմակերպութիւններ նրանք շահագրգռված են ամբողջ գոյքի ապահովագրութեամբ։ Նրանք հետևում են նաև ապահովագրութեան ժամկետներին։ Այսպիսով ապահովագրութեան գործին հետևում են թե ապահովագրողը և թե ապահովագրվողը։ Գործնականում պատահում են դեպքեր, վոր կոռպերատիվ կազմակերպութիւնը կամ կոլեկտիվը չի ունենում դրամ ապահովագրական հատուցումները վճարելու համար, այլ ունենում է գլուղատնտեսական մթերքներ և զանազան իրեր։ Այդպիսի դեպքերում փոխհատուցումը կատարվում է մթերքով և այլ իրերով։ Յերբեմն միութիւնը, վորի մեջ մտնում է կոլտնտեսութիւնը կամ առաջին աս-

տիճանի ալ կոռպերատիվ, իր անդամի փոխարեն մտցնում է նրա ապահովագրական վճարները կամ լերաշխավորում է նրան Կոռպերատիվ Ապահովագրական Միութեան առաջ և դրանով թեթևացնում է նրա դրութիւնը։

Այսպիսով թեև ուր ապահովագրումների ներգրավումը, թե ապահովագրումներ կնքելը և թե զանազան պատահականութիւններից առաջացած վնասների լուծարքը,—այս բոլորը կատարվում է կոռպերատիվ ապարատի միջոցով, այսինքն հենց կոռպերացված տեղական բնակչութեան միջոցով։ Դժվար է թվել բոլոր այն հարմարութիւնները և դրական կողմերը վոր տալիս է կոռպերատիվ ապահովագրումը. մենք թվեցինք միայն ամենաեղանակ կողմերը, բայց սրանք ել բավական են, վորպեսզի հասկանալի լինի, թե ինչու կոռպերացիայի համար այնպէս թանգ է իր փոխադարձ կոռպերատիվ ապահովագրութիւնը։

Ի՞նչ պետք է հիշի կոլտնտեսութեան ամեն մի անդամը։

Նա նախ և առաջ պետք է իմանա և հիշի, վոր տարերային դժբախտութիւնները պետութեանը հսկայական վնասներ են պատճառում։ Վոչ մի մասնավոր պատահական ոգնութեամբ հնարավոր չէ վերջ տալ այդ դժբախտութիւն-

ներին և, պետք է լենթադրել, յեթե չլինեին ապահովագրութունը, տարերային դժբախտությունների պատճառով քայքայված աղքատ և անապաստան մարդկաց խմբերը կլցնեյին մեր քաղաքներն ու գյուղերը: Իբրև ապացույց կարող ենք մեջ բերել հետևյալ ներքև բերված աղյուսակը հրդեհների և հրդեհներից վնասված տնտեսությունների մասին:

Տարիներ	հրդեհների քիվը	հրդեհներից վնասված սնեսուր. քիվը
1923/24 թ.	68,464	144,535
1924/25 թ.	93,475	178,378
1925/26 թ.	96,632	156,310

ԽՍՀՄ-ի գյուղերում հրդեհներից առաջացած ընդհանուր վնասը 200—250 միլիոն ռուբլու չէ հասնում տարեկան:

Կարկտից առաջացած վնասը հասնում է 40—50 միլիոն ռուբլու:

1923 թ.	Կարկտահար է լեղել	981,400	հեկտ.
1924 թ.	»	»	» 1,433,000 »
1925 թ.	»	»	» 1,240,000 »
1926 թ.	»	»	» 1,164,000 »

Անասուններ են վոչնչանում՝ ձի 1½ միլիոնից վոչ պակաս և մոտ 2 միլիոն յեղջյուրա-

վոր անասուն: Խոզերի, վոչխարների և թռչունների մասին ստույգ տվյալներ չունենք, բայց այդ վնասներն էլ հաշվում են միլիոններով:

Թե ինչպես են անդրադառնում այդ դժբախտությունները առանձին տնտեսությունների վրա, կարելի չէ յեզրակացնել մի կոմունայի կողմից Ապահովագրական Միության վերջերս ուղարկած ներքև բերված նամակից.

«Յերեք տարի մենք աշխատում ելինք, առանց ձեռք ծալելու: Տնտեսությունը կարգի բերինք: Ամբողջ գույքը ապահովագրեցինք, բայց չմտածեցինք, վոր պետք է ապահովագրել հավաքած բերքը: Հանկարծ հրդեհ պատահեց և մեր ամբողջ աշխատանքը իզուր կորավ: Մենք խնդրում ենք Ապահովագրական Միությանը ոգնել մեզ, տալ մեզ մի վոնե նպաստ, հակառակ դեպքում մեր տնտեսությունը պետք է քայքայվի»: Ահա մեկ ուրիշ նամակ էլ. «Մեր ջրաղացը սպասարկում եր ամբողջ շրջանը և հանդիսանում եր մեծ ոժանդակութուն մեր տնտեսության համար: Նոր վարչությունը ապահովագրական վճարների ժամկետը ուշացրեց, և ջրաղացը հրդեհից այրվեց առանց ապահովագրված լինելու: Խնդրում ենք ոգնել մեզ այս դժվարությունից դուրս գալու համար»: Այսպիսի նամակներ շատ հաճախ են ստացվում. անփութության, անուշադրության

ներին և, պետք է յենթադրել, յեթե չլինեին ապահովագրությունը, տարերային դժբախտությունների պատճառով քայքայված աղքատ և անապաստան մարդկաց խմբերը կլցնեյին մեր քաղաքներն ու գյուղերը: Իբրև ապացույց կարող ենք մեջ բերել հետևյալ ներքև բերված աղյուսակը հրդեհների և հրդեհներից վնասված տնտեսությունների մասին:

Տարիներ	հրդեհների քիվը	հրդեհներից վնասված տնտեսութ. քիվը
1923/24 թ.	68,464	144,535
1924/25 թ.	93,475	178,378
1925/26 թ.	96,632	156,310

ԽՍՀՄ-ի գյուղերում հրդեհներից առաջացած ընդհանուր վնասը 200—250 միլիոն ռուբլու չե հասնում տարեկան:

Կարկտից առաջացած վնասը հասնում է 40—50 միլիոն ռուբլու:

1923 թ.	Կարկտահար է լեղել	981,400 հեկտ.
1924 թ.	» » »	1,433,000 »
1925 թ.	» » »	1,240,000 »
1926 թ.	» » »	1,164,000 »

Անասուններ են վոչնչանում՝ ձի 1½ միլիոնից վոչ պակաս և մոտ 2 միլիոն չեղջուրա-

վոր անասուն: Խոզերի, վոչխարների և թռչունների մասին ստույգ տվյալներ չունենք, բայց այդ վնասներն էլ հաշվում են միլիոններով:

Թե ինչպես են անդրադառնում այդ դժբախտությունները առանձին տնտեսությունների վրա, կարելի չե չեզրակացնել մի կոմունայի կողմից Ապահովագրական Միության վերջերս ուղարկած ներքև բերված նամակից.

«Յերեք տարի մենք աշխատում ելինք, առանց ձեռք ծալելու: Տնտեսությունը կարգի բերինք: Ամբողջ գույքը ապահովագրեցինք, բայց չմտածեցինք, վոր պետք է ապահովագրել հավաքած բերքը: Հանկարծ հրդեհ պատահեց և մեր ամբողջ աշխատանքը իդուր կորավ: Մենք խնդրում ենք Ապահովագրական Միությանը ոգնել մեզ, տալ մեզ մի վոհե նպաստ, հակառակ դեպքում մեր տնտեսությունը պետք է քայքայվի»: Ահա մեկ ուրիշ նամակ էլ. «Մեր ջրաղացը սպասարկում էր ամբողջ շրջանը և հանդիսանում էր մեծ ոժանդակություն մեր տնտեսության համար: Նոր վարչությունը ապահովագրական վճարների ժամկետը ուշացրեց, և ջրաղացը հրդեհից այրվեց առանց ապահովագրված լինելու: Խընդրում ենք ոգնել մեզ այս դժվարությունից դուրս գալու համար»: Այսպիսի նամակներ շատ հաճախ են ստացվում. անփութության, անուշադրության

հետևանքով, մեկ ել տեսար, լավ դրված գործը քայքայվեց: Ուստի և կոլտնտեսություն ամեն մի անդամ պետք է հիշի ապահովագրության մասին, հիշեցնի այդ մասին նաև իր վարչությունը և հետաքրքրվի, արդյոք ամբողջ գույքը ապահովագրված է լրիվ գումարով, և ապահովագրման վճարները ժամանակին մուծվում են:

Վերստուգիչ հանձնաժողովը պետք է միշտ և ուշադրությամբ հետևի, իսկ կոլտնտեսության գլուխ կանգնած կոոպերատորները պետք է լավ հիշեն, վոր նրանք հասարակական գործ են վարում, վոր կոլտնտեսության գույքը — հասարակական գույք է, վոր նրանք պատասխանատու չեն նրանց հանձնված գույքի համար: Յեթե հրդեհը, կամ մի վունե այլ տարերային դժբախտություն ավերի կոլտնտեսությունը և չեթե նրա ղեկավարները ժամանակին չեն ապահովագրել գույքը և կուեկտիվը մեծ վնասներ կրի, այդ դեպքում այդ ղեկավարների հասարակական անունը կխայտառակվի:

Բացի այդ, նրանք պետք է պատասխանատու լինեն նաև դատարանի առաջ:

Կոոպերատորը — հասարակական աշխատող է, ամեն մի կուեկտիվ պետք է հիշի, վոր հասարակական գույքը չի կարելի չենթարկել առանց վնասների հատուցման վոչնչանալու ռիսկի:

Վերստեղ պետք է ապահովագրել կոլտնտեսության գույքը:

Կոլտնտեսության գույքը — շինությունները, գյուղատնտեսական ինվենտարը, անասունները, ցանքսերը և այլն — պետք է ապահովագրել կոոպերատիվ ապահովագրման միջոցով:

Դեռ 1928 թ. սկզբին Համ. Կենտ. Գործկոմի 1927 թ. 22 ոգոստոսի վորոշումով կոլտնտեսություններին հանձնված գույքերի նկատմամբ վորոշանալագություններ կային, բայց ներկայումս այդ մութ կողմը պարզված է:

ՌՍՖՍՀ Ժողովրդական Կոմիսարների խորհուրդը իր 1928 թ. ապրիլի 27-ի վորոշումով պարզաբանեց, վոր այդ գույքը պետք է ապահովագրվի կոոպերատիվ ապահովագրման միջոցով: Համ. Կենտ. Գործկոմը իր 1928 թ. մայիսի 28-ի վորոշումով հաստատեց ՌՍՖՍՀ Ժողկոմխորհի այդ վորոշումը:

Վորոշման տեկստը հետևյալն է. «ՌՍՖՍՀ Ժողովրդական Կոմիսարների խորհուրդը վորոշում է՝ գյուղատնտեսական կուեկտիվներին նրանց կապալով վերցրած և փաստորեն նրանց տիրապետության տակ գտնվող հողերը և նմանապես գյուղատնտեսական կուեկտիվների տերրիտորիայում գտնվող արդյունաբերական և ոժանդակ ձեռնարկությունները հանձնելու մասին (1927 թ. Որենքն.

Ժողովածու, № 92, հոդվ. 65), Համամիութենական
Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեի և ՌՍՖՍՀ
Ժողովրդական Կոմիսարների խորհրդի 1927 թ.
ոգոստոսի 22-ի վորոշման հիման վրա պարզա-
բանել, վոր գյուղատնտեսական այն կոլեկտիվ-
ները, վորոնք Համամիութենական Կենտրոնա-
կան Գործադիր Կոմիտեի և ՌՍՖՍՀ Ժողովրդա-
կան Կոմիսարների խորհրդի 1927 թ. ոգոստո-
սի 22-ի վերաբերված վորոշման 3 և 14-րդ հոդ-
վածների հիման վրա ստացել են տիրապետելու,
ոգտագործելու և կարգավորելու պետական գույ-
քեր (շինություններ, գյուղատնտեսական ինվեն-
տար և այլն), իրավունք ունեն այս գույքը իրենց
անունով ապահովագրելու փոխադարձ կոոպե-
րատիվ կազմակերպություններում, վորոնք գոր-
ծում են խՍՀ Միություն պետական ապահովա-
գրման մասին գություն ունեցող կանոնադրու-
թյան I հոդվածի հիման վրա (1925 թ. Որենք.
Ժողով., № 73, հոդվ. 537)»:

Ինչո՞ւ կոլտնտեսությունների գույքը պետք
է ապահովագրել կոոպերատիվ ապահովագրման
միջոցով:

Կոլտնտեսությունը հանդիսանում է գյուղա-
տնտեսական կոոպերացիայի վողջ սիստեմի բա-
ղադրիչ մասը և իր կազմակերպչական և տըն-
տեսական ամբողջ աշխատանքը տանում է և

պետք է տանի այն կոոպերատիվ կազմակեր-
պությունների միջոցով, վորի անդամ է նա:
Ի՞նչ կստացվեր, յեթե կոոպերատիվ ամեն մի
կազմակերպություն, ամեն մի կոլտնտեսություն
իր աշխատանքը առանձին տաներ, առանց ընդ-
հանուր կապի: Նախ և առաջ նրանք չերբեք
չէյին կարող հասնել տնտեսական այն հզորու-
թյան, վորը հնարավոր է լինում տնտեսական
և կազմակերպչական աշխատանքների սերտ կա-
պակցությամբ, իսկ մյուս կողմից, նրանք միշտ
եղջիվություն կմտցնեյին յերկրի մատակարար-
ման և արտահանման աշխատանքների մեջ: Յեվ
իսկապես, ի՞նչ միտք կունենար այդ դեպքում
առանձին տնտեսությունների համար կոլտնտե-
սություն կազմելը:

Այն գիտակցությունը, վոր աշխատանքի,
միջոցների, կամքի և եներգիայի միացյալ ուժե-
րով ավելի հեշտ է հասնել վորոշ նպատակի,
կոլտնտեսություն անդամներին ստիպեց ստեղծել
կոլեկտիվ այժմյան տնտեսությունը: Այս կերպ
պետք է ղեկավարվել նաև կոլտնտեսություն-
ների և կոոպերացիայի առաջ ներկա պայման-
ներով դրված բոլոր հարցերի լուծման ժամա-
նակ: Բաց, դժբախտաբար, անհատական տնտե-
սությունից հրաժարվելու և կոլտնտեսություն
կազմելու ոգտակարությունը հասկացած վողջ

բոլոր գլուղացիները հասկանում և զիտակցում են հետագա համախմբման անհրաժեշտութիւնը և ձեռնտւութիւնը, այսինքն, առանձին բջիջների համախմբումը կոոպերատիվ վողջ սիստեմի տընտեսական աշխատանքների ասպարիզում: Գործնականում պատահում են դեպքեր, յերբ կոլտնտեսութիւններն իրենց արտադրանքը հանձնում են վոչ թե կոոպերացիային, այլ մասնավորին: Ծիշտ ե, այսպիսի դեպքերը շատ հազվագլուտ են, բայց, այնուամենայնիվ, այսպիսի դեպքեր չեղել են: Սոցիալիստական Հանրապետութիւնների մեր Միութիւնը իր տնտեսական վողջ աշխատանքը կառուցում ե ծրագրված կերպով, աշխատանքի առանձին ամեն մի ճյուղը, իր ամբողջ ողակներով պետք ե սերտորեն կապակցված լինի: Կոոպերացիան գլուղական տնտեսութեան նոր ձևերով վերակառուցման, գլուղացիական կենցաղի վերակառուցման ամենակարևորագույն բնագավառներից մեկն ե, դեպի սոցիալիզմը տանող մեծ ճանապարհն ե:

Նա պետք ե ունենա իր լավ մտածված և մշակված ծրագիրը: Այս ծրագրում պետք ե նախատեսանված լինի կոոպերատիվ առանձին ողակների մի համաչափ սիստեմի մեջ սերտ կապակցութիւնը և վոչ մի ողակ չպիտի խանգարի այս համաչափութիւնը: Վոչ մի կոոպերատիվ

չպիտի այդ սիստեմից դուրս մնա և առանձին աշխատանք տանի: Կոոպերատիվ սիստեմի այս ողակներից մեկն ել հանդիսանում ե կոոպերատիվ ապահովագրութիւնը: Պետութիւնը հրատարակելով կոոպերատիվ շինարարութեան մասին որենքներ, նախատեսել ե նաև այն, վոր կոոպերացիան կարող ե կազմակերպել իր փոխադարձ ապահովագրութիւնը:

Յեթե այս գործը հանդիսանում ե կոոպերատիվ ընդհանուր շղթայի ողակներից մեկը, յեթե այս ողակը նախատեսանված ե կառուցման ընդհանուր գործով և որենսդրութեամբ, ապա արհամարհել աչն չի կարելի: Կոոպերատիվ ապահովագրման հիման վրա, գանձված ապահովագրման բոլոր հատուցումները մնում են կոոպերացիայի տրամադրութեան տակ, դառնում են նրա իսկ միջոցները: Ամբողջ կոոպերացիան և ամեն մի կոոպերատիվ, կոմունա և կոլտնտեսութիւն մնում են այս միջոցների տերերը և հետագայում: Կոոպերատիվ ապահովագրման միջոցով գանձված բոլոր գումարները, ինչպես ասված եր վերևում, Կոոպերատիվ Ապահովագրական Միութեան կողմից պահվում են բանկում, ուժեղացնում են նրա հզորութիւնը և զրանով իսկ հնարավորութիւն են տալիս ուժեղացնել վարկավորման հնարավորութիւնը: Ահա թե ինչու

բոլոր կոլտնտեսութիւնները պետք է իրենց
գույքը ապահովագրեն Կոոպերատիվ Ապահո-
վագրական Միութիւնում:

ՀԱՄԱՌՈՏ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԱՊԱՅՈՎԱԳՐՄԱՆ ԿԱՐԳԻ ՅԵՎ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

Կոլտնտեսութիւնների գույքը որենքով
պետք է պարտադիր կարգով ապահովագրված
լինի պետական ապահովագրման մեջ սահման-
ված հարկադրման նորմաների սահմաններում.
Բայց այն դեպքում, յերբ այդ գույքը, շինու-
թիւնները, անասունները, ցանքսերն ապահո-
վագրված են կոոպերատիվ փոխադարձ ապահո-
վագրման միջոցով, այդ դեպքում պարտադիր ա-
պահովագրումից նրանք ազատվում են: Հարկա-
դրական ապահովագրման սկզբնական ժամկետը
համարվում է հոկտեմբերի 1-ը, ուստի և ամեն
մի կոլտնտեսութիւն, Վորը ուզում է կամավոր
սկզբունքով ապահովագրել իր գույքը կոոպերա-
տիվ ապահովագրման միջոցով, պետք նախորոք
դիմի պետական ապահովագրման ներկայացուց-
չին իրեն ապահովագրվածների ցուցակից հա-
նելու մասին:

Հարկադրական ժամանակի ընթացքում հնա-
րավոր է միայն գույքը լրացուցիչ ապահովա-

գրել, իսկ յերբ հարկադրական ապահովագրման
ժամկետը լրանա, այն ժամանակ կարելի չէ ա-
պահովագրումը լրիվ կերպով փոխանցել կոոպե-
րատիվ ապահովագրման: Անհրաժեշտ է հետևել,
վորպեսզի ապահովագրումը լրիվ լինի: Ապահո-
վագրական հատուցումները (պրեմիա) բարձր չեն,
նախապատերադմյանից ել ցածր են, ուստի և
ապահովագրման գործում տնտեսելու կարիք
չկա: Այդ տնտեսումը կարող է շատ թանկ
նստել:

Այն դեպքում, յեթե մի տարվա հատուցում-
ները գծվար է միանվագ մտցնել, կարելի չէ
մաս-մաս մտցնել: Բայց այս դեպքում պետք է
խիստ հետևել, վորպեսզի նշանակված ժամկե-
տին հատուցումները լրիվ մտցրած լինին:

Ապահովագրված գույքի բոլոր փոփոխութիւն-
ների մասին պետք է հայտնել ապահովագրութեան
ներկայացուցչին. նմանապես պետք է հայտնել
հրդեհի, կարկտի և անասունների վոչնչացման
մասին:

Կոոպերատիվ Ապահովագրական Միութեան
կրակի դեմ ապահովագրման տարիֆները շատ
ցածր են. նրանք, ինչպես վերևում եր ասված,
մինչհեղափոխական շրջանում կիրառվող տա-
րիֆներից 30-50 % ցածր են: Բացի այս, կոո-
պերատիվ Ապահովագրական Միութիւնը անց-

յալ տարվա ընթացքում ապահովագրվողից ստացած հատուցումների 10 %⁰-ը վերագարձնում ե իրեն ապահովագրվողին:

Տարիֆների չափը կախված է նրանից, թե ինչ չափով տվյալ գույքը լենթակա չե կրակից զննվելու, նրա գտնվելու վայրից (քաղաքները, գյուղաքաղաքները, գյուղերը և ագարակները՝ զանազան նահանգներում և մարզերում բաժանված են 8 կարգի), պատերի և կտուրների մատերիալից, գույքի անտեսական ոգտագործման բնույթից (բնակելի շենք, արդյունաբերական ձեռնարկում), ապրանքի տեսակից:

Ապահովագրվողը ապահովագրական հատուցումների չափի մասին լրիվ տեղեկություններ ամեն մի տվյալ առանձին դեպքում պետք է ստանա Կոոպերատիվ Ապահովագրական Միության ներկայացուցչությունից:

Կոլտնտեսությունների գույքերի կոոպերատիվ ապահովագրման արժեքի մասին մոտավոր գաղափար կազմելու համար բերում են ներքևվում տվյալներ, վորոնք վերաբերում են գույքերի ապահովագրման այն դեպքերին, յերբ նրանք գտնվում են 40 մետրից վոչ մոտ մոտակայում գտնվող հարեան տնտեսություններից և հետևյալ նահանգներից մեկում՝ Ակմոլինսկի, Վատրոնսկի, Վլատկայի, Գոմելի, Իվանովո-Վոդնե-

սենսկի, Կասարոմայի, Կուրսկի, Լենինգրադի, Մոսկվայի, Նովոդորոդի, Որենբուրգի, Սմոլենսկի, Տվերի, Չերեպովեցկի, Յարոսլավի և կամ հետևյալ գավառաշրջաններից մեկում՝ Բարաբինսկի, Կամենսկի, Կոզնեցկի, Ն. Նիկոլայեվսկի, Ոմսկի, Սլավոդորոդսկի, Տարսկի, Տոմսկի, Վերխնե-Կամսկի, Ջլատոուստովսկի, Իրբիտսկի, Իշիմսկի, Կունգուրսկի, Կուրգանսկի, Պերմսկի, Սալդուսկի, Սվերդլովսկի, Տագիլսկի, Տոբոլսկի, Տրոիցկի, Տյումենսկի, Չելյաբինսկի, Շադրինսկի, կամ հանրապետություններում՝ Բելորուսիայի, Տուրքմենստանի, Ուզբեկստանի, Բուլղարո-Մոնղոլական, Կադակստանի և կամ ավստոմ մարզերում՝ Վոտսկի, Կաբարդինո-Բալկարսկի, Կարաչայեվո-Չերկեսի, Չչենսկի:

Մնացած տեղերում գրույքները աննշան կերպով կամ ցածր կամ բարձր են:

Դրույքները ցույց են տրված կոպեկներով, տարեկան ապահովագրական հարյուր ռուբլի գումարից:

Ապրանքը բաժանվում է չերեք տեսակի, նախժ թե ինչքան է նա լենթակա հրդեհի, համաձայն վորի և վորոշված է 3 դրույք:

(«Դրույքների աղյուսակ»-ը տես եջ 34—36):

Գլխավորապես կոլտնտեսությունների շահերից յեղնելով, Կոոպերատիվ Ապահովագրական

ԴՐՈՒՅՔՆԵՐԻ ԱՂՅՈՒՄԱԿ

Դրույթի համար	Դրույթի ՏԵՍԱԿԸ	Ինչ նյութից և շինված		Ապահովա- դրական 100 ա. գումարից վերցրած կո- տիկները	ԾԱՆՈ- թՈՒ- ՔՑՈՒՆ
		Պա- տերը	Կոտ- րը		
1	Բնակելի շենքեր, տնտես. համար ոգտա- դործվ. շինույթ., պահեստներ և նրանց միջի գտնված շարժական գույքը	Քար	Խելակաթ	16 32, 48, 64	
2	Նրանց միջի ապրանքը	»	»		
3	Բնակելի շենքեր, տնտես. համար ոգտա- դործվ. շինույթ., պահեստներ և նրանց միջի գտնված շարժական գույքը	Փայտ	»	44 64, 96, 128	
4	Նրանց միջի ապրանքները	»	»		
5	Բնակելի շենքեր, տնտեսույթյան համար ոգտադործվ. շինույթույններ, պահեստներ և նրանց միջի գտնված շարժական գույքը	»	Փայտ	56 96, 128, 160	
6	Նրանց միջի ապրանքները	»	»	24	
7	Շինույթյուններ	Քար	Խելակաթ	56	
8	»	Փայտ	»		

մեզ հայտնի չէ Նախ-միջոց և հանգիստ չէ չորսույթ
-ույթից հետո, այլ յուրյան հետևող խոսքից միայն իմ

9	Աղյուսակային բնույթ չունեցող շինույթ վորներ ֆաբրիկայի բնույթ չունեն 1	Քար	Խելակաթ	24 56	
10	Նրանց միջի ապրանքներ	»	»		
11	Նրանց միջի ապրանքներ	»	»		
12	Նրանց միջի ապրանքներ	»	»		

1 Ֆաբրիկայի բնույթ չունեցող շինույթ (ա) մեխանիկական շարժիչ ունենալու դեպքում 16-ից 40-ի պակաս
բանվորներ-իսկ աղյուսակային բացակայությամբ չունենալու դեպքում 30-ից 40-ի պակաս, ը) աղյուսակային շինույթ
աղյուսակային 25-000 սուրբյուրից 40-ի պակաս

13	Տրակտորներ, վորոնք պատասխանատու են պայթյունի համար	40
14	Լոկոմոբիլներ կախող մեքենաներով, վորոնք պատասխանատու են պայթյունի համար	120
15	Պտղատու այգիներ և ծաղկի պարտեզներ	12
16	Անտառը (չկտրված)	40
17	Անտառի կտրված ծառերը կտրված տե- ղում	198
18	Անտառի և անտառանյութի խառն ապա- հովազում, կտրված գրուծյամբ ել նրա համար պատասխանատվությամբ	120

Միության կողմից ընդունված և ներքև բերված տարիքը գյուղատնտեսական արտադրանքը արտադրողների — կոոպերատիվ կազմակերպությունների ((գյուղատնտեսական կոմունաների, գյուղատնտեսական արտերիների և այլն) անտեսություններում կրակից ապահովագրելու համար:

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՄԱՆ ԱՌԱՐԿԱ- ՆԵՐԸ ՅԵՎ ՆՐԱՆՑ ԳՏՆՎԵԼՈՒ ՎԱՅՐԸ	Նահանգների և զավառաշրջան- ների տարիք. ստորաբաժանում.				
	I	II	III	IV	V
	տարեկան 100 դուրուց կողմի				
Գյուղատնտեսական արտա- դրանքներ.					
Կրակի վստեղից նվազ չա- փով յեմքակա.					
Գյուղերում	60	75	100	130	170
Գյուղերից դուրս (ազա- րակներ)	50	60	80	110	140
Կրակի վստեղից ավելի մեծ չափով յեմքակա.					
Գյուղ. և քաղաքներում .	100	120	150	180	210
Գյուղերից դուրս (ազա- րակներում)	80	100	120	150	170

ՀԱՏՈՒԿ ԿԱՆՈՆՆԵՐ

1. Ներկա տարիքը կիրառվում է այն ապա-
հովագրումների նկատմամբ, վորոնք գտնվում են

գյուղերում և գյուղերից դուրս գանազան տեսակի շինություններում և բաց տեղերում, գյուղատնտեսական արտադրանքները արտադրողներին — կոոպերատիվ կազմակերպությունների (գ. տ. կոմունաների, գ. տ. արտելների և այլն) տնտեսություններում փոխադրելու իրավունքով:

Այս տարիքը կիրառվում է նաև քաղաքներում կրակի վտանգին ավելի յենթակա գ. տ. արտադրանքների ապահովագրումների նկատմամբ (տես ներկա կանոնների 5-րդ կետը), վորոնք գտնվում են արտադրողների — կոոպերատիվ կազմակերպությունների տնտեսություններում, վորպիսի արտադրանքների նկատմամբ կիրառվում են տվյալ նահանգի կամ գավառաշրջանի համապատասխան դրույքներ:

Այս տարիքը կիրառվում է նաև այն դեպքում, լերը կոոպերատիվ կազմակերպությունները (գյուղատնտեսական վարկային ընկերությունները և նախնական այլ կոոպերատիվները և նրանց միությունները), նշված արտադրանքների արտադրողները չլինելով, նրանց արտադրողներին ցանքսերի համար վարկեր ելին տալիս, պարտավորեցնելով, վոր նրանք իրենց արտադրանքը հանձնեն այս կոոպերատիվ կազմակերպություններին:

2. Նահանգների և գավառաշրջանների ստու-

րաբաշխումը ըստ տարիֆային դասերի ցույց ետրված ներկա տարիֆին կցված հատուկ ցանկում:

3. «Գյուղից դուրս» (ագարակային) գույքերին պատկանում են գյուղատնտեսական այն արտադրանքները, վորոնք գտնվում են առանձին հողամասում, վորը հարևան տնտեսություններից 40 մետրից վոչ պակաս հեռավորության վրա լի գտնվում՝ գյուղից դուրս լեղած դեպքում և 80 մետրից վոչ պակաս՝ գյուղի ներսում գտնվելու դեպքում:

Գյուղատնտեսական մթերքները և ինվենտարը, լիթե նրանք ապահովագրվում են դաշտում գյուղ (կամ քաղաք) փոխադրելու իրավունքով, տարիֆի լին լենթարկվում գյուղական դրույքներով, իսկ լիթե գյուղից դուրս (ագարակ) փոխադրելու պայմանով, այդ դեպքում գյուղից դուրս գտնվող (ագարակային) գույքերի տարիֆով:

4. 20% դեղը, վորը սահմանված է բոլոր տարիֆների համար ընդհանուր կանոնների § 25-ով, տվյալ տարիֆի նկատմամբ չի կիրառվում:

5. Արտադրողների տնտեսություններում գտնվող գյուղատնտեսական արտադրանքները, նմանապես իրենց կարիքների (վոչ լիե վաճառելու) համար ձեռք բերված արտադրանքները

տարիֆային տեսակետից բաժանվում են 2 խմբի. ա) կրակի վտանգին ավելի չենթակա և բ) կրակի վտանգին ավելի նվազ չափով չենթակա:

ա) Գյուղատնտեսական՝ կրակի վտանգին ավելի չենթակա՝ արտադրանքներին պատկանում են՝ հաց, հարդ (չհնձած հավաքված, խուրձերով, դեղերով և այլն), ծղոտը, սննդախոտերը, վուշը, կանեփը, բամբակը, խմելը և ծխախոտը, վորոնք գտնվում են ինչպես դաշտում, կալում, բակում բացօթյա և նմանապես զանազան ձևի շինություններում, փոխադրելու իրավունքով:

Գյուղատնտեսական նշված արտադրանքները ապահովագրվում են պատասխանատվությամբ կալսելու, չորացնելու և այլ մշակման աշխատանքների ժամանակ ախոռներում և կալերում (յեթե այդպիսի մշակումը կատարվում է արտադրողների տնտեսությունում ֆաբրիկայի տարիֆին չենթակա շենքերից դուրս):

բ) Գյուղատնտեսական՝ կրակի վտանգին նվազ չափով չենթակա՝ արտադրանքներին պատկանում են բոլոր մնացածները, բացի նախընթաց կետում նշվածներից (չաղացած հացահատիկը, զանազան տեսակի սերմեր, կաթնատընտեսական և մսագործական մթերքներ, բանջարեղեն, միրգ, մեղր, բուրդ, կաշի և այլն):

6. Հացի, կանեփի, վուշի և այլ գյուղատնտեսական արտադրանքների ախոռներում և կա-

լերում չորացման ժամանակ ապահովագրման դեպքում (միաժամանակ ուրիշ շինություններում կամ բացօթյա չապահովագրելու դեպքում) գանձվում է ապահովագրումի 100 ուրբուց 3 ուրբի ամբողջ ապահովագրման սեզոնի համար:

7. Գյուղատնտեսական արտադրանքների կարճատև ապահովագրումների նկատմամբ կիրառվում է հատուցման ըստ որերի ձևը, կիրառելով բոլոր տարիֆների համար ընդհանուր կանոնները, 1927 թ. հրատ. (31—32 յեր):

8. Գյուղատնտեսական արտադրանքների ապահովագրման նկատմամբ, վորոնք զբաղ են դրված Պետբանկում, Համկոոպբանկում, Արդբանկում և տեղական այլ օրգաններում և նմանապես Գյուղատնտեսական կենտրոնական բանկում և նրա սիստեմում, կիրառվում է 50% զեղծ, կիրառելով տարիֆային շրջաբերականների տեղեկ. 74-րդ և № 102 շրջաբերականի 1-ին կետում նշված կանոնները:

ՑԱՆԿ

Նահանգների և գավառաշրջանների, ստորաբաժանելով դրանք գյուղերում և գյուղերից դուրս գյուղատնտեսական մթերքները դրանց արտադրողների—կոոպերատիվ կազմակերպությունների տնտեսություններում կրակից ապահովագրելու հատուցումների աղյուսակների տարիֆային դասերի համեմատ.

Հանրապետությունների, մարզերի, նահանգների և գավառաշրջանների անունները	Տարի- Ֆաշին ստորա- բաժան.
1. Բելոր. ԽՍՀ	IV
2. Անդրկ. Խ. Ֆ. Ս. Հ.	
Հայաստանի ՍՍՀ.	I
Այլ հանրապետություններ և մարզեր . .	II
3. ՌՍՖՍՀ	
Արխանգելսկի նահանգ	I
Բաշկիրի ալտ. ՍՍՀ	IV
Բրյանսկի նահանգ	V
Բուրյատ-Մոնղոլական ալտ. ՍՍՀ . .	II
Վլադիմիրի նահանգ	III
Վոլոգդայի նահանգ	II
Վոտսկի ալտ. մարզ	III
Վյատկայի նահանգ	III
Դաղստանի ալտ. ՍՍՀ	I
Հեռավոր արևելքի շրջան	
ա) Ամուրի գավառաշրջան	III
բ) Վլադիվստոկի	II
գ) Ջեյսկի	III
դ) Կամչատսկի	III
է) Նիկոլայեվսկի	II
զ) Օսիալսկի	II
ը) Սրետենսկի	I
թ) Խաբարովսկի	II

Հանրապետությունների, մարզերի, նահանգների և գավառաշրջանների անունները	Տարի- Ֆաշին ստորա- բաժան.
ժ) Չիտինսկի	I
Իվանովո-Վազնեսենսկի նահանգ . . .	III
Կազակստանի ալտ. ՍՍՀ	
ա) Ադաշևսկի գավառ	III
բ) Ակմոլինսկի նահանգ	III
գ) Ակտյուբինսկի »	I
դ) Ջետսուլսկի »	I
է) Կարա-Կալպակի ալտ. մարզ . . .	III
զ) Կուստանայսկի գավառաշրջան . .	III
ը) Սեմիպալատինսկի նահանգ . . .	II
թ) Սըր-Դարյինսկի »	II
ժ) Ուրալի »	I
Կալուգայի նահանգ	IV
Կարելի ալտ. ՍՍՀ	II
Կիրգիզի ալտ. ՍՍՀ	I
Կոմի (Չըրչանսկի) ալտ. մարզ . . .	I
Կոստրոմսկի նահանգ	III
Լըրմի ալտ. ՍՍՀ	I
Լենինգրադի մարզ	
ա) Բորովիչսկի գավառաշրջան . . .	III
բ) Վելիկոլուցկի »	III
գ) Լենինգրադի »	III
դ) Լոդեչնապոլսկի »	III

Հանրապետութունների, մարզերի, նահանգների և գավառաշրջանների անունները	Տարի- ֆային ստորա- բաժան.
յե) Լուծակի » . . .	III
զ) Մուրմանսկի » . . .	I
ը) Նովոգորոդսկի գավառաշրջան . . .	III
թ) Պսկովսկի » . . .	III
ժ) Չերեպովեցկի » . . .	II
Մարիյսկի ավտ. մարզ . . .	III
Մոսկվայի նահանգ . . .	III
Նեխեգորոդսկի նահանգ . . .	IV
Ն ե Ր ք ի ն Վ ո լ գ ա չ ի շ Ր ջ ա ն	
ա) Աստրախանսկի գավառաշրջան . . .	I
բ) Բալաշովսկի » . . .	IV
գ) Վոլսկի » . . .	IV
դ) Կալմուկի ավտ. մարզ . . .	I
յե) Կամըշինսկի գավառաշրջան . . .	III
զ) Նեմցկ Պսկովսկի ավտ. ԽՍՀ . . .	I
ը) Պուշկոֆսկի գավառաշրջան . . .	IV
թ) Սարատովի » . . .	IV
ժ) Ստալինգրադի » . . .	II
ի) Խոպերի » . . .	II
Ռյազանի նահանգ . . .	V
Հյուսիսային Դվինայի նահանգ . . .	II
Հ Յ ու ս ի ս ա չ ի ն Կ ո վ կ ա ս ի շ Ր ջ ա ն	
ա) Ալիգեյսկի ավտ. մարզ . . .	II

Հանրապետութունների, մարզերի, նահանգների և գավառաշրջանների անունները	Տարի- ֆային ստորա- բաժան.
բ) Արմավիրի գավառաշրջան . . .	II
գ) Դոնեցկի » . . .	II
դ) Դոնի » . . .	I
յե) Ինգուշի ավտ. մարզ . . .	II
զ) Կարաբաղի նո-Բալկարական ավտ. մարզ . . .	II
ը) Կարաչայսկի ավտ. մարզ . . .	II
թ) Կուբանի գավառաշրջան . . .	II
ժ) Մալկոպի » . . .	II
ի) Սալսկի » . . .	I
լ) Հյուսիսային Ոսեթիայի ավտ. մարզ . . .	II
խ) Ստավրապոլի գավառաշրջան . . .	I
ծ) Սուխոմսկի » . . .	I
կ) Տաբանբոգի » . . .	I
հ) Տերսկի գավառաշրջան . . .	I
ձ) Չերկեսսկի ադգալին շրջան . . .	II
ղ) Սև ծովի գավառաշրջան . . .	II
ճ) Չեչենի ավտ. մարզ . . .	II
մ) Շախտինսկի-Դոնեցկի գավառաշրջան . . .	I
Ս ի բ ի ը ի շ Ր ջ ա ն	
ա) Աչինսկի գավառաշրջան . . .	II
բ) Բարաբինսկի » . . .	III
գ) Բարնաուլսկի » . . .	II
դ) Բիլսկի » . . .	II
ե) Իրկուտսկի » . . .	II

Հանրապետութիւններ, մարզերի, նահանգ- ների և գավառաշրջանների անունները					Տարի- ֆային ստորա- բաժան.
դ) Կամենսկի	»	.	.	.	III
ը) Կանսկի	»	.	.	.	II
թ) Կիրենսկի	»	.	.	.	II
ժ) Կրասնոյարի	»	.	.	.	II
ի) Կուզնեցկի	»	.	.	.	III
լ) Մինոսինսկի	»	.	.	.	II
խ) Նովոսիբիրսկի	»	.	.	.	III
ծ) Ոլյատի ավտ. մարզ	.	.	.	.	I
կ) Ոմսկի գավառաշրջան	.	.	.	.	III
հ) Ռուբցովի	»	.	.	.	II
ձ) Սլավգորոդի	»	.	.	.	III
ղ) Տարսկի	»	.	.	.	III
ճ) Տոմսկի	»	.	.	.	III
մ) Տուլունովսկի	»	.	.	.	II
յ) Հակասկի	»	.	.	.	II
Սմոլենսկի նահանգ	.	.	.	.	III
Միջին Վոլգայի մարզ					
ա) Բուզուրուսլանի գավառաշրջան	.				IV
բ) Բուզուլուկի	»	.	.	.	IV
գ) Կուզնեցկի	»	.	.	.	IV
դ) Մորդովսկի	»	.	.	.	V
ե) Ուբենբուրգսկի	»	.	.	.	II
զ) Պենզայի	»	.	.	.	V
ը) Սամարայի	»	.	.	.	IV

Հանրապետութիւններ, մարզերի, նահանգ- ների և գավառաշրջանների անունները					Տարի- ֆային ստորա- բաժան.
թ) Սըզրանի	»	.	.	.	V
ժ) Ուլյանովի	»	.	.	.	V
Թաթարական ավտ. Սիշ	.	.	.	.	V
Տվերի նահանգ	.	.	.	.	III
Տուլայի	»	.	.	.	IV
Ուրալի մարզ					
ա) Վերին կամայի գավառաշրջան	.				II
բ) Զլատուստի	»	.	.	.	III
գ) Իրբիտի	»	.	.	.	III
դ) Իշիմի	»	.	.	.	III
է) Կոմի-Պերմյատի	»	.	.	.	II
զ) Կուսգուրի	»	.	.	.	II
ը) Կուրգանի	»	.	.	.	II
թ) Պերմի	»	.	.	.	II
ժ) Սարապուլի	»	.	.	.	III
ի) Սվերդլովի	»	.	.	.	II
լ) Տագիլի	»	.	.	.	III
խ) Տոբոլսկի	»	.	.	.	II
ծ) Տրոյցկի	»	.	.	.	III
կ) Տյումենի	»	.	.	.	II
հ) Չելյաբինսկի	»	.	.	.	III
ձ) Շադրինի	»	.	.	.	III
Կենտրոնական և հարավ					

Հանրապետութիւնների, մարզերի, նահանգների և գավառաշրջանների անունները				Տարի- ֆային ստորա- բաժան.
ա) Բելգորոդի գավառաշրջան	.	.	.	IV
բ) Բորիսովկեյսկի »	.	.	.	IV
գ) Վորոնեժի »	.	.	.	III
դ) Յելեցկի »	.	.	.	IV
ե) Կազլովի »	.	.	.	V
զ) Կուրսկի »	.	.	.	IV
ը) Լզովսկի »	.	.	.	IV
թ) Ուլովի »	.	.	.	IV
ժ) Ոստրոգովի »	.	.	.	III
ի) Ռոստովսկի »	.	.	.	III
լ) Տամբովի »	.	.	.	V
Չուվաշի ավտ. ՍԽՀ	.	.	.	IV
Յակուտսկի »	.	.	.	III
Յարոսլավսկի նահանգ	.	.	.	III
4. Տուրքմենստանի ՍԽՀ	.	.	.	I
5. Ուզբեկստանի ՍԽՀ	.	.	.	II
6. Ուկրաինայի ՍԽՀ	.	.	.	:
Արախմովսկի գավառաշրջան	.	.	.	II
Բելոցերկովսկի »	.	.	.	IV
Բերդիչևսկի »	.	.	.	III
Վիննիցայի »	.	.	.	III
Վոլինսկի »	.	.	.	IV
Գլուխովի »	.	.	.	III

Հանրապետութիւնների, մարզերի, նահանգների և գավառաշրջանների անունները				Տարի- ֆային ստորա- բաժան.
Դնեպրոպետրովսկի »	.	.	.	I
Զապորոժսկի »	.	.	.	I
Զինովյեի »	.	.	.	II
Իզյումի »	.	.	.	II
Կամենեցկի »	.	.	.	III
Կիյեվի »	.	.	.	IV
Կոնոտոպսկի »	.	.	.	III
Կարասենսկի »	.	.	.	III
Կրեմենչուգի »	.	.	.	II
Կրիվորոժսկի »	.	.	.	I
Կուպյանսկի »	.	.	.	II
Լուբենսկի »	.	.	.	II
Լուգանսկի »	.	.	.	I
Մարիուպոլի »	.	.	.	I
Մելիտոպոլի »	.	.	.	II
Մոգիլյովի »	.	.	.	I
Մոլդավայի ավտ. ՍԽՀ	.	.	.	III
Նեժինի գավառաշրջան	.	.	.	I
Նիկոլայեվսկի գավառաշրջան	.	.	.	I
Ոդեսսայի »	.	.	.	II
Պերվոմայի »	.	.	.	II
Պոլտավայի »	.	.	.	II
Պրիլուկսկի »	.	.	.	II
Պրոսկուրովի »	.	.	.	III

Հանրապետութիւնների, մարզերի, նահանգ- ների և գավառաշրջանների անունները					Տարի- Ֆային ստորա- բաժան.
Ռոմենի	»	.	.	.	III
Ստալինի	»	.	.	.	I
Ստալոբելսկի	»	.	.	.	II
Սոմսկի	»	.	.	.	III
Տուլչինսկի	»	.	.	.	III
Ումանսկի	»	.	.	.	III
Խարկովի	»	.	.	.	II
Խերսոնի	»	.	.	.	I
Չերնիգովի	»	.	.	.	IV
Շեվչենկովի (Չերկասսկի) գավ.	.	.	.	.	III
Շեպետովսկի	»	.	.	.	IV

ԱՆԱՍՈՒՆՆԵՐԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՄԱՆ ՄԱՍԻՆ

Կրակի դեմ ապահովագրութեան հետ միասին անհրաժեշտ է ապահովագրել նաև կոլեկտիվի բոլոր անասուններին՝ վոչնչացումից և առհասարակ մահից և դժբախտ դեպքերից՝

ա) գազանների ուտելուց, հրդեհից, կայծակի խփելուց և այլն,

բ) անասնաբուժական-սանիտարական հըս-կողութեան մարմինների կարգադրութեամբ, անասնաբուժական կանոնադրութեան համաձայն,

ստիպողական սպանումից՝ դանադան վարակիչ հիվանդութիւնների առաջ առնելու համար,

գ) անասունների վոչնչացում, անասնաբու-ժական պերսոնալի լեզրակացութեամբ անբուժե-լի հիվանդութեան պատճառով սպանումից, լեբը կենդանին ամեն տեսակի արտադրողականու-թիւնը կորցնում է (աշխատավորական, մսի, կաթի և ցեղային)։

Ապահովագրական Միութիւնը հատուցում է կորած կենդանու արժեքը ապահովագրական փաստաթղթերում նշված ապահովագրական գու-մարի սահմաններում, բայց վոչ ավել կենդանու իսկական արժեքից, վորը վորոշվում է տեղա-կան շուկայում նույն վորակի առողջ կենդանի-ների համար լեղած գներով։

Անասունները ապահովագրվում են աչնպես, վոր տվյալ կոոպերատիվ կազմակերպութեան մի տեսակի անասունների ամբողջ քանակն է ապա-հովագրվում, լեթե, իհարկե, հատուկ համաձայնու-թեամբ ուրիշ քանակ չե պայմանավորված։

Յեթե ապահովագրական ժամկետի ընթաց-քում ապահովագրված կենդանիների թիվը ավե-լանում է, այլ դեպքում նոր անասունները մի շաբաթվա ընթացքում, հաշված անասունների տնտեսութեան մեջ մտնելու որից, պետք է ա-պահովագրվեն։

Այսպիսի լրացուցիչ ապահովագրման չեն-
թարկվում են ապահովագրական հասակի հասած
անասունները, և այն անասունները, վորոնք ի-
րենց հիվանդութունների պատճառով մնացել
են ապահովագրումից դուրս, իսկ այժմ առող-
ջացել են:

Ապահովագրման չեն չենթարկվում՝

ա) այն կենդանիները, վորոնք չեն հասել
կամ ավելի մեծ են Ապահովագրական Միու-
թյան վարչության վորոշած հասակից,

բ) հիվանդ դրության մեջ գտնվող անա-
սունները,

գ) այնպիսի վայրերում գտնվող անասուն-
ները, վորոնք հայտարարված են իբրև վարակիչ
հիվանդութունների չենթակա տեղեր:

Ծանոթություն.

Յեթե անասունները ապահովագրվում են
առաջին անգամ, այդ դեպքում ապահովա-
գրումը ուժի մեջ է մտնում¹ ապահովագրա-
կան փաստաթղթի մեջ նշված ժամկետից
15 օր անց:

Յեթե ժամկետը լրանալուց հետո ապա-
հովագրումը վերանորոգվում է, այդ դեպքում
ապահովագրվողին հնարավորութուն է տրվում

¹ Ապահովագրումը կնքելուց և դրանից անմիջապես հետո, չենթարկվում հիվանդութունների կնքված և անասնաբու-
ժական զննմանը և առանց անասնաբուժական զննման:

ժամկետը լրանալու օրից հետո 15 օրվա ժա-
մանակամիջոցում վճարել նորոգված ապահովա-
գրման հատուցումները, ընդ վորում Ապահովա-
գրական Միությունը պատասխանատու չէ այս
արտոնյալ ժամանակամիջոցում նախկին ապահո-
վագրական գումարների սահմաններում:

Տնտեսութուններում գտնվող անասունների
ապահովագրման սովորական ձևերից բացի, Ա-
պահովագրական Միությունը ապահովագրում
է գյուղատնտեսական անասուններին մահից
տրանսպորտի ժամանակ, խոշոր չեղջյուրավոր
անասուններին արածացնելու և չերկար ճանա-
պարհ տանելու դեպքում, կիրառվում է նաև
խառն ապահովագրում արածացնելու, չերկար
ճանապարհ տանելու, չերկաթուղային գծերով և
գետային ճանապարհներով փոխադրելու ժամա-
նակ:

Բացի խոշոր չեղջյուրավոր անասունների և
ծիւրի ապահովագրումից Համառուսական Կո-
ոպերատիվ Ապահովագրական Միությունը մրտ-
ցրեց և այլ գյուղատնտեսական կենդանիների
մահից—մարալների, վոչխար-
ների, խոզերի և թռչունների: Տարիֆային
դրույթը այս կենդանիների համար վորոշված է՝
60%—մարալների համար, 70%—վոչխարների և
80%—խոզերի: Թույլատրվում է ապահովագրել

1 տ. և բարձր հասակ ունեցող վորձ վոչխարները և կթու վոչխարները առաջին ծինից հետո: Յեղաչին վոչխարների համար, անկախ նրանց սեռից, ապահովագրական հասակը վորոշված է 6 ամիս:

Ապահովագրական գումարը չպիտի գերազանցի կենդանաւ իսկական շուկայի արժեքի $\frac{3}{4}$ -ից: Հատուցման տարիքը տանը մնացող վոչխարների հոտերի համար վորոշվում է կրկնակի՝ համեմատած արոտատեղերում գտնվող յեղջուրավոր անասունների տարիքին:

Կոոպերատիվ Ապահովագրական Միության կողմից սահմանված են անասունների ապահովագրման հետևյալ տարիքները.

2—15 տարեկան ձիերի համար, իսկ ցեղալինների համար սկսած 1 տարուց միանման զրուլք է, բայց ըստ առանձին նահանգների և գավառաշրջանի՝ 5% — 6% ամեն մի 100 ուղբուց տարեկան: Նույն զրուլքները վերցրած են նաև ուղտերի համար:

Յեղջուրավոր անասունների համար 3% — 4% , 1% ըստ նահանգների և զրվառաշրջանների, իսկ Ասդրիկովկասի հանրապետությունների համար՝ $4,5\%$:

Վոչխարների և խոզերի համար— 7% :

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒՄ ԿԱՐԿՏԻՑ

Կոլանտեսությունների ցանքսերի տարածությունը միայն ՌՍՖՍՀ առ 1-ն հոկտեմբերի 1927 թ. հավասար էր 2.691.486 հեկտարի: Ցանքսերի այս ամբողջ տարածությունը պարտադիր կարգով պետք է ապահովագրվի Պետապում: Բայց պարտադիր ապահովագրումը լրիվ կերպով չի ապահովում ապահովագրողներին, ուստի և յեղնելով տնտեսական մոտեցումներից, անհրաժեշտ է ցանքսերը ապահովագրել կամավոր կերպով և ըստ հնարավորության լրիվ գումարով: Կոոպերատիվ Ապահովագրման միջոցով ապահովագրված ցանքսերը պարտադիր ապահովագրումից հանվում են: Ցանքսերի ապահովագրման ժամանակ պետք է նկատի ունենալ, վոր ֆեֆաների հատուցումը կատարվում է աշնանը, յերբ վորոշվում է բերքը: Յեվ յեթե, որինակ, կարկտից չֆեֆաված արտերի բերքը վորոշվում է 500 կգ., իսկ ապահովագրված ելին ցանքսերը, յենթադրելով վոր բերքը կհասնի 655 կգ., այդ դեպքում ապահովագրական վարձատրությունը տրվում է իսկական բերքի, այսինքն 500 կգ. հաշվով: Յեթե կարկուտը գարնանը ֆեֆաի ցանքսերին, և դեռ հնարավոր է նորից վերացանել, այդ դեպքում անհրաժեշտ է գիմել

ապահովագրական ներկայացուցչության՝ շտապ լիկվիդացիայի համար: Ամեն մի փաստի մասին, բոլոր դեպքերում, անհրաժեշտ է անմիջապես հայտնել ապահ. ներկայացուցչության, նախնական ախտ կազմելու համար: Ապահովագրական վարձատրությունը տրվում է միայն կարկտի պատճառած փաստների համար, իսկ մնացած փաստները — լքերաշտի, քամիների, հեղեղների և այլն — չի հատուցվում: Յեթե կարկտի հետ միատեղ լինում է նաև հեղեղ, այդ դեպքում նկատի չեն առնվում նաև հեղեղի պատճառած փաստները, իսկ առանձին վերցրած հեղեղի փաստների համար ապահովագրական հիմնարկությունը պատասխանատու չէ:

Կարկտի դեմ պարտադիր ապահովագրման տարիֆները մենք այստեղ չենք բերում: Նրանք հայտարարված են 1928 թ. հուլիսի 28-ի «Известия» թերթի № 174-ում, իսկ կամավոր ապահովագրման տարիֆները այժմ մշակվում են և շուտով կհրատարակվեն Պետապի կողմից: Այդ խնդրին վերաբերող տեղեկություններ կուղղատեսությունը միշտ կարող է ստանալ Կոոպերատիվ Ապահովագրական Միության մերձավորագույն ներկայացուցչությունից:

ԴԺԲԱՆՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԴԵՄ ՊԱՅԲԱՐԵԼՈՒ ՅԵՎ ՆՐԱՆՑ ԿԱՆԽԵԼՈՒ ՄԻՋՈՑՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

Այս բողոքներում մենք միայն խոսում ելինք, թե ինչքան անհրաժեշտ է ինքն իրեն ապահովել այս ու այն դժբախտություններից ապահովագրման միջոցով:

Բայց անհրաժեշտ է միշտ հիշել, վոր վոչ մի ապահովագրում չի կարող վերադարձնել սատկած ձին կամ այլված շինությունը: Բոլոր այդ գույքերը, իբրև նյութական արժեք, վոչնչանում են անվերադարձ կերպով:

Ապահովագրումը միայն թուլացնում է դժբախտությունը, առանձին անհատի կամ կազմակերպության համար ավելի անզգալի չե դարձնում: Բայց այն միջոցները, վորոնք գնում են փաստների հատուցման համար, հավաքված են կոոպերատիվ այլ կազմակերպություններից, և այսպիսով, հրդեհից կամ համաճարակից հետո վողջ կոոպերացիային պատկան նյութական արժեքների մի մասը կորչում է անվերադարձ:

Ուստի և կոոպերատիվ ամեն մի կազմակերպություն պետք է նախ և առաջ միջոցներ ձեռք առնի դժբախտությունը կանխելու համար: Անհրաժեշտ է տնտեսությունում ձեռքի տակ ունենալ անհրաժեշտ բոլոր գործիքները, վոր-

պեսզի պայքարել առաջացած հրդեհի դեմ, անհրաժեշտ է դեղեր ունենալ, վորպեսզի ոգնել հիվանդ անասուններին և այլն:

Լավ հիշեք, վոր թեկուզ գուցքը ապահովագրված է, բայց, աճյունամեծանալով, հրդեհը կամ անասունների վոջնչացումը միշտ էլ մեծ վնաս են տնտեսության համար, քանի վոր, բացի անմիջական վնասներից, նրանք պատճառում են նաև անուղղակի վնասներ—տնտեսության կանոնավոր գործունեություն խանգարման պատճառով:

Բացի այդ, ամբողջապես վերցրած, կոոպերացիայի համար հրդեհը միշտ էլ վնաս է:

Ուստի և բոլոր միջոցները ձեռք առեք դժբախտությունը կանխելու համար: Սովորեք կանխել հրդեհները, սովորեք մարել նրանց, սովորեք խնամել անասուններին, ոգնել նրանց հիվանդությունների ժամանակ: Այդ գիտությունը դժվար չէ, բայց նա անհրաժեշտ է ամեն մի ուշադիր տնտեսվարին, յեթե նա զնահատում է թե իր և թե ուրիշի աշխատանքը և յեթե նա մտածում է ամուր հիմքերի վրա դնել իր արտեսությունը:

Ներկա գրքուկը կկարգացվի կոլեկտիվ տնտեսություններում: Լավ գրքեր շատ կան այն մասին, թե ինչպես պետք է հողը մշակել, այգի

մշակել, ինչպես խնամել անասուններին, իմանալ ինչպես վարվել գյուղատնտեսական գործիքների հետ, կան ձեռնարկներ զանազան արհեստների, արտադրություն մասին և այլն: Այս գրքերը տալիս են ոգտակար և անհրաժեշտ տեղեկություններ այն մասին, թե ինչպես պետք է ստեղծել արժեքներ, ինչպես ուժեղացնել տնտեսական բարեկեցությունը: Բայց այդ դեռ բոլորը չէ. իսկական գիտակից տնտեսատերը պետք է գիտենա վոչ միայն ստեղծել արժեքներ, այլև նրանց պահպանել: Այդ մասին շատ չեն գրում: Ուստի և կոլտնտեսություններին ուղղված մեր խորհուրդները անոգուտ չեն լինի: Իսկ մեր խորհուրդները հետևյալներն են և շատ էլ չեն՝

Ամեն միջոցներով պաշտպանեք ձեզ հանձնված տնտեսությունը:

Կանխելու միջոցներ ձեռք առեք, վորպեսզի դժբախտ դեպքը ձեզ անպատրաստ չգտնի:

Ապահովագրեք գուցքը կրակից, անասուններին՝ մահից, ցանքսերը՝ կարկտից:

Կոլտնտեսության ղեկավարները պետք է Լավ հիշեն, վոր նրանց հանձնվածը հասարակական գուցք է և նրանց հանձնարարված է պահպանել այն:

Կոլտնտեսությունների գուցքը, իբրև հասարակ

894

բակական ստացվածք, վոչ մի որ, վոչ մի ժամ
չպիտի մնա առանց ապահովագրված լինելու:
Կոլտնտեսությունները չեն կարող և չպիտի
քայքայվեն—նրանք հանդիսանում են դեպի սո-
ցիալիզմը տանող ճանապարհի մեր բազաներից
մեկը:

Գիրք 15 կուպ. Մ. (2 մ.)

Г. Н. Лебедев
ЧТО НАДО ЗНАТЬ КОЛХОЗАМ

Госиздат ССР Армении
Эривань, 1929 г.
